

ХРОНІКА

ГЕОРГІЙ ВІКТОРОВИЧ ДОНЧЕНКО

До 75-річчя від дня народження

Відомий український вчений-біохімік, завідувач відділу біохімії вітамінів і коензимів Інституту біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України, доктор біологічних наук, професор, член-кореспондент НАН України, лауреат премії імені О. В. Палладіна Георгій Вікторович Донченко народився 10 травня 1937 р. в м. Орша Білоруської РСР. У 1955 р.

з медаллю закінчив київську середню школу № 25, а у 1960 р. з відзнакою кафедру біохімії і біофізики біологічного факультету Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка і був направлений на роботу в Інститут біохімії АН УРСР в лабораторію біохімії нервової системи. З цим Інститутом пов'язана вся його подальша наукова діяльність, де він пройшов шлях від аспіранта (1962–1964 рр.), молодшого, старшого наукового співробітника, завідувача лабораторії хітонзв'язувальних білків (з 1984 р.), а потім, після захисту докторської дисертації «Регуляція вітаміном Е обміну та функції убихінону (Q)», став завідувачем відділу біохімії коферментів (тепер відділ біохімії вітамінів і коензимів). У 1976–1978 рр. Г. В. Донченко — заступник директора з наукової роботи, у 1993–1998 рр. — директор Інституту біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України. У 1992 р. він був обраний академіком Української академії наук (раніше Академія науково-технічного прогресу України) і в тому ж році — членом-кореспондентом Національної академії наук України зі спеціальності «Біохімія»; 2005 р. йому присвоєно звання «професор».

Його наукові інтереси охоплюють широке коло актуальних проблем сучасної функціональної біохімії, молекулярної вітамінології та біотехнології. Зокрема, вони спрямовані на з'ясування біохімічних та молекулярних механізмів дії природних біологічно

активних низькомолекулярних сполук, вітамінів, коензимів та функціональної ролі специфічних вітамінозв'язуючих протеїнів, їх взаємодії в організмі тварин і людини, на розробку технологій одержання нового покоління харчових домішок та препаратів цілеспрямованої метаболічної дії із мікроорганізмів, рослинної та тваринної сировини для практичного застосування в

медицині, ветеринарії, харчовій та інших галузях промисловості. Пріоритетність цих розробок захищено більш ніж 40 патентами та авторськими свідоцтвами.

Під науковим керівництвом Г. В. Донченка одержано принципово нові дані щодо молекулярних механізмів коензимної і неензимної дії вітамінів та їхніх природних метаболітів. Вони стали науково-теоретичною та експериментальною базою для формування нової галузі функціональної біохімії — молекулярної вітамінології, розробки нових підходів до створення засобів профілактики і лікування патологічних порушень в організмі та низки таких вітамінних преміксів і лікарських препаратів як «Соєвіт-Е», «Кардіовіт», «Євіт-1», «Біовіт», «Каротин-М», «Біометок1», «Метовітан», «Енерговіт» та ін.

Розроблений за технологією Г. В. Донченка та його співробітників комплексний олійний препарат β-каротину, вітамінів Е та К з моркви «Каротелька» у 2003 р. увійшов у перелік 100 найкращих препаратів України.

Г. В. Донченко особисто розробив ряд нових оригінальних методів кількісного аналізу вітамінів А, Е, каротину, холестеролу, 7-дегідрохолестеролу, сквалену, убихінону та його циклічного ізомеру — убихроменолу, кількісного виділення мітохондрій клітин мозку і печінки, метод кількісної авторадіографії, технологію одночасного одержання препаратів убихінону, холестеролу та фосфоліпідів з

морських організмів і продуктів їхньої переробки та ін. Ці методи захищено авторськими свідоцтвами, патентами і широко використовуються у відповідних профільних НДІ країн колишнього СРСР та за кордоном.

Георгієм Вікторовичем вперше було визначено швидкість біосинтезу *de novo* убіхінону та його циклічного ізомеру убіхроменолу в субклітинних органелах клітин печінки шурів, доведено можливість їхнього взаємного перетворення, визначено роль ендоплазматичного ретикулума печінки шурів у біосинтезі їх та холестеролу.

Разом із провідними вченими інститутів органічної хімії, біоорганічної хімії та нафтохімії НАН України, Інституту хімічної фізики, Інституту білка РАН, Московського інституту тонкої хімічної технології ім. М. В. Ломоносова Г. В. Донченком зі співробітниками шляхом органічного синтезу вперше одержано десятки нових похідних та природних метаболітів вітамінів А, В₁, Е, РР та коензиму Q, завдяки чому було визначено в їхніх молекулах певні активні групи, що відповідають за реалізацію біологічної дії.

Донченко Г. В. плідно займався викладацькою роботою і за сумісництвом завідував кафедрою біології природничого факультету національного університету «Києво-Могилянська академія» (1998–2005 рр.), був професором цієї ж кафедри, читав курс «Загальна біохімія», підготував та викладав авторський курс для магістеріуму природничого факультету «Біохімія вітамінів та коензимів». Був головою ради фонду «Наукова зміна».

Георгій Вікторович – автор та співавтор понад 700 наукових праць, у тому числі 6 монографій, двох навчальних посібників для студентів університетів. Під керівництвом Г. В. Донченка виконано і захищено 15 кандидатських і 6 докторських дисертацій.

Георгій Вікторович упродовж багаторічної і плідної наукової діяльності багато уваги приділяв науково-організаційній і громадській

роботі. Він був головою Об'єднаного комітету профспілки робітників НАН України (1986–1990 рр.). З 1992 до 1996 р. Г. В. Донченко – голова експертної ради Вищої експертної комісії України. Він неодноразово призначався головою та членом експертних комісій Президії НАН України з присудження премій імені видатних учених Академії наук (академіків О. В. Палладіна, О. О. Богомольця, Д. К. Заболотного). З 1975 р. він є членом, а у 1992–1998 рр. був Головою вченої ради та спеціалізованої вченої ради Інституту біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України із захисту докторських та кандидатських дисертацій, входив до складу спеціалізованих рад Інституту фармакології та токсикології МОЗ України, Інституту фізіології ім. О. О. Богомольця НАН України, Національного аграрного університету, Національного медичного університету. Донченко Г. В. був головою атестаційної комісії Інституту та керівником наукового семінару Інституту (1993–1998 рр.); головним редактором (1992–1998 рр.) і до сьогодні є членом редакційної ради «Українського біохімічного журналу», журналу «Ukrainica Bioorganica Acta».

У 1999–2005 рр. – заступник віцепрезидента та заступник голови секції хіміко-біологічних наук Президії НАН України, голова наукової ради з проблем «Біохімія тварин і людини» НАН України (1986–2005 рр.).

Як у всіх талановитих та всебічно обдарованих особистостей життєві інтереси Георгія Вікторовича не обмежуються науковою діяльністю. Захопленням усього життя вченого стали подорожі і дослідження підводного світу, в яких виявились його найкращі якості надійної людини – опори у критичних ситуаціях. Він очолював секцію підводних досліджень, вивчав поведінкові реакції тварин, проводив експедиції клубу «Океанія» при АН УРСР. Головною рисою його є пильний, живий інтерес до світу, науки, виховання молодих науковців.

*Дирекція та колектив співробітників
Інституту біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України, учні, друзі
щиро вітають вельмишановного Георгія Вікторовича з ювілеєм, зичать
міцного здоров'я, щастя і ще багато років активного довголіття!*